

پوهنتون سلام
پوهنځی شرعیات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونهای خصوصی

مقاصد شریعت در مشروعیت روزه (رساله ماستری)

محصل: بازمحمد " رحیمی
استاد رهنما: دوکتور عبد الله " حقیار "

سال: ۱۳۹۷ هـ ش - ۱۴۳۹ هـ ق

پوهنتون سلام
پوهنځی شریعات و قانون
پروگرام ماستری فقه و قانون

دولت جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت تحصیلات عالی
ریاست پوهنتونهای خصوصی

مقاصد شریعت در مشروعیت روزه (رساله ماستری)

محصل: باز محمد " رحیمی
استاد رهنما: دوکتور عبد الله " حقیار "

سال: ۱۳۹۷ هـ ش - ۱۴۳۹ هـ ق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

پوهنتون سلام

پوهنځی شرعیات و قانون

دپیارتمنت فقه و قانون

بورد ماستری

محصل

تصدیق نامه

محترم باز محمد ولد عبد اللطیف ID نمبر Sh-msf-97-394 (از دور ششم فقه و قانون) از پایان نامه ماستری خویش زیر عنوان: مقاصد شریعت در مشروعیت روزه .
 به روز پنجشنبه تاریخ ۲۸ / ۱۲ / ۱۳۹۹ هـ ش موفقانه دفاع نمود، و از نظر هیأت ژوری مستحق ۸۷ (نمره به عدد) هشتاد و هفت (نمره به حروف) گردید، موفقیت شان را از الله متعال خواهانیم.

امضاء اعضای هیأت ژوری:

شماره	نام استاد	عضویت	امضاء
۱	دکتور محمد یونس ابراهیمی	عضو هیأت	
۲	سرمحقق سید حبیب شاکر	عضو هیأت	
۳	دکتور عبد الله حقیار	رهنما و رئیس جلسه دفاعیه	

معاون علمی

آمر بورد ماستری

خلاصه بحث

خلاصه بحث این رساله تحصیلی بنده که در آن از سه فصل و چندین مباحث و مطالب راجع به موضوع، بحث و یادآوری صورت گرفته است طور ذیل بیان میگردد:

فصل اول: در مفاهیم کلیات است که در آن، بر مفهوم مقاصد، مقاصد در عبادات، مقاصد در معاملات، همچنان مفهوم شریعت، معانی شریعت، مصادر شریعت، و مقاصد شریعت پرداخته شده است.

فصل دوم در تعریف، مشروعیت و فضایل روزه است که در آن، به دلایل مشروعیت روزه و فضائل آن، تعریف روزه، مشروعیت و وجوب روزه، فضایل روزه، آداب روزه، همچنان مکروهات روزه بحث صورت گرفته است.

فصل سوم در مقاصد روزه میباید دارای پنج مبحث میباید:

در مبحث اول، از مسائلی مانند مقاصد معنوی و باطنی روزه، مانند: بدست آوردن رضای الله عزوجل، تقویت اخلاص به الله متعال، تطهیر گناه روزه داران در روزه، به نمایش گذاشتن اعمال بندگی به الله عزوجل، کسب آرامش روانی، توبه و بازگشت بسوی قیامت، دریافت رحمت و مغفرت الله عزوجل، و اینکه روزه سپر انسان مسلمان است، روزه تقوی الهی است، روزه یعنی جهاد بیان گردیده است.

در مبحث دوم، مقاصد تربیوی و تزکیوی روزه، مانند: تربیه روزه داران به کثرت شکر الله متعال، تشویق مردم به صبر و شکیبایی، تشویق آنان به انجام امور خیر، نگهداری از فتنه شیاطین، تربیه مردم برای برخورد نیک با مردم، فواید تربیتی روزه از دید عرفانی، روزه تربیه صحی برای مردم، روزه مکتب و مدرسه تربیوی است، و روزه خود تربیه و آمادگی است، بحث شده است.

در مبحث سوم، مقاصد اعتکاف روزه‌ای بیان گردیده است.

در مبحث چهارم، شب قدر و مقاصد آن مانند: جستجوی لیلۃ القدر، احیای سنت رسول الله (صلی الله علیه و آله و سلم)، خلوت گزینی با الله، دریافتن نجات از آتش جهنم، دریافت تربیت کامل اخلاقی ذکر شده است.

در مبحث پنجم، مقاصد انفاق در رمضان و مستحقین صدقه فطر بیان گردیده است.

واژه های کلیدی بحث: مقاصد، معنوی، تربیتی، شریعت، مشروعیت، روزه.

فهرست موضوعات

عناوین.....	صفحات
اهداء.....	الف
خلاصه بحث.....	ب
سپاسگذاری.....	ج
فهرست موضوعات.....	د
مقدمه.....	1
اهمیت موضوع :	2
اسباب اختیار موضوع:.....	3
سوالات اصلی تحقیق:.....	3
پیشینه تحقیق:.....	4
مواد و روش تحقیق:.....	5
اهداف تحقیق:.....	5
مشکلات تحقیق.....	5
فصل اول.....	
در کلیات و مفاهیم.....	
این فصل مشتمل بر مباحث ذیل است:	
مبحث اول: بیان مفهوم مقاصد.....	7
مطلب اول: معنای لغوی و اصطلاحی مقاصد.....	7
مطلب دوم: مقاصد عمومی در عبادات.....	7
مطلب سوم: مقاصد در معاملات.....	12
مبحث دوم: مفهوم شریعت :	13
مطلب اول: معنای لغوی و اصطلاحی شریعت.....	13
مطلب دوم: مصادر شریعت.....	15
مطلب سوم: مقاصد شریعت.....	16
فصل دوم.....	
شناخت روزه، دلایل مشروعیت و فضائل آن.....	
مبحث اول: تعرف روزه، مشروعیت و فضائل آن:.....	18
مطلب اول: تعریف روزه.....	18
مطلب دوم: مشروعیت و وجوب روزه.....	19

21	مطلب سوم: فضائل روزه
25	مطلب چهارم: آداب روزه
28	مطلب پنجم: آنچه که در روزه مکروه است
31	فصل سوم
31	مقاصد شریعت در مشروعیت روزه
31	مبحث اول: مقاصد معنوی و باطنی روزه
32	مطلب اول: بدست آوردن رضای الله عزوجل
34	مطلب دوم: تقویت اخلاص به الله متعال
40	مطلب سوم: تطهیر گناه روزه داران در روزه
46	مطلب چهارم: به نمایش گذاشتن اعمال بندگی به الله عزوجل
51	مطلب پنجم: کسب آرامش روانی
53	مطلب ششم: توبه و بازگشت به سوی قیامت
57	مطلب هفتم: دریافت مغفرت و رحمت الله متعال
60	مطلب هشتم: روزه سپر انسان مسلمان
62	مطلب نهم: روزه سبب تقوای الهی
65	مطلب دهم: روزه یعنی جهاد
67	مبحث دوم: مقاصد تربیوی روزه
67	مطلب اول: تربیه روزه داران به اداء شکراللهی
70	مطلب دوم: تشویق مردم به صبر و شکیبایی
72	مطلب سوم: تشویق آنان به انجام امور خیر
74	مطلب چهارم: روزه نگهداری از فتنه شیاطین
78	مطلب پنجم: تربیه مردم برای بر خورد نیک
81	مطلب ششم: فواید تربیتی روزه از دید عرفانی
84	مطلب هفتم: تربیت صحی روزه
88	مطلب هشتم: روزه مکتب و مدرسه تربیوی
93	مبحث سوم: مقاصد اعتکاف رضانی
93	مطلب اول: مقاصد اعتکاف رضانی
96	مبحث چهارم: مقاصد شب قدر
96	مطلب اول: تعریف شب قدر
99	مطلب دوم: مقاصد شب قدر
105	مبحث پنجم: مقاصد انفاق در رمضان
105	مطلب اول: مقاصد انفاق (صدقه فطر)
106	مطلب دوم: مستحقین انفاق (صدقه فطر)

107	نتیجہ گیری بحث.....
108	پیشنہاد نویسندہ .....
109	فہرست آیات قرآنی.....
114	فہرست احادیث نبوی (ص).....
118	فہرست اعلام .....
119	فہرست مراجع- مصادر.....
121	خلاصۃ البحث (العربی) .....
122	Conclusion of the review.....

نتیجه گیری

از مطالعه، تفحص و بررسی این رساله مختصر: «مقاصد شریعت در مشروعیت روزه» چنین داده ها و نتیجه بدست می آید که روزه یک مکتب ایمانی بزرگی است که امت اسلامی در آن، در عرصه های مختلف و در تمامی بخشهای دین اعم از عقاید و عبادات، سلوک غیره، درسهای بزرگ، فواید ارزشمند، و اندرزهای مفید آموزش می یابد که میتوان چنین نتیجه بدست آورد که روزه یکی از فرایض الهی بوده که دارای حکمت ها و احکام میباشد که در این رساله مختصر طور عموم به سه فصل کلیات و مفاهیم، شناخت روزه و دلایل وجوب و همچنان مصادر روزه ترتیب گردیده است که در هر فصل از مسایل مختلف مانند ذیل بحث صورت گرفته است:

- 1 - در فصل اول معانی هر یکی از مقاصد و شریعت پرداخته همچنان مقاصد عبادات اسلامی را مانند مقاصد زکات، حج روزه و غیره طور تمهیدی در آن به شکل کوتاه بیان گردیده است.
- 2 : و در فصل دوم تعریف، مشروعیت، فضایل، آداب و مکروهات روزه بیان شده است که با دلایل دینی از قبیل آیات قرآنی، احادیث رسول الله صلی الله علیه و سلم و اقوال علماء و دانشمندان مزین گردیده است.

- 3 : در فصل سوم مقاصد شریعت در مشروعیت روزه بیان شده است که این مقاصد به دو نوع: معنوی و یا باطنی روزه و مانند: بدست آوردن رضای الله متعال، تقوی، تطهیر گناهان دریافت رحمت و مغفرت الله متعال، و مقاصد تربیوی و ترکیوی آن مانند: تربیت روزه داران به کثرت ذکر الله منان، تشویق مردم به صبر و شکیبایی انجام دادن امور خیر، برخورد نیک با مردم میباشد تقسیم شده است.

- 4 : فواید صحی و بهداشتی روزه نیز چیزی است که در بخش از مقاصد تربیوی روزه به آن پرداخته شده است و نشان میدهد که روزه رمضان و روی موارد مختلف صحی انسانهای روزه دار تاثیر مثبت می گذارد.

- 5 : از اعتکاف و حکمتها، اسرار و فلسفه های آن در ماه مبارک رمضان صحبت صورت گرفته است که از فضایل آن شروع تا اقدام عملی آن حضرت صلی الله علیه و سلم شامل بحث گردیده است. همچنان باید خاطر نشان نمود که در آن از مقاصد اعتکاف شروع تا جستجوی لیلۃ القدر و خلوت گزینی با الله متعال و دریافت نجات از آتش جهنم بحث صورت گرفته است.

- 7 : همچنان بحث انفاق رضانی (صدقه فطر) نیز مورد بحث قرار گرفته است که از مقاصد آن شروع و به مستحقین آن اختتام صورت گرفته است.

در مجموع، این رساله برای مسلمانان بالخصوص روزه داران محترم در ماه مبارک رمضان یکی از منابع خوب به حساب رفته در صورت علاقمندان بهره خوب از آن خواهند گرفت.

پیشنهادات

پیشنهادات بنده طور ذیل خلاصه میگردد:

1 : از همه ای برادران و خواهران مسلمان درخواست میگردد که باتوجه به نا بسامانی های وقت به اهمیت مقاصد شریعت در مشروعیت روزه چنگ زده از مزایای احکام شریعت بالخصوص روزه ماه مبارک رمضان در کلیه ابعاد دینی، اجتماعی، اخلاقی، صحی، عرفانی و روانی آن، خود را باخبر سازند تا از یکطرف وجیبه دینی خود را اداء نمایند و از طرف دیگر بادرک حقایق و فلسفه های آن، بیشتر از پیش به آن پای بند گردند.

2 : از علماء و دانشمندان معاصر کشور میخواهم تا در رابطه به مقاصد، اسرار، حکمت ها و رموز فرضیت روزه تحقیقات علمی نموده به نیازمندی مسلمانان بالخصوص مردم مسلمان افغانستان درین خصوص رسیدگی نمایند.

3 - : مقاصد شریعت در مشروعیت روزه طوریکه لازم است، تا کنون به سمع مردم عوام رسانیده نشده است. لذا از مبلغین، خطباء و دعوتگران مومن کشورم میخواهم تا درسخرانی، خطبه ها و بیانیه های شان، بالخصوص در ماه های نزدیک به رمضان این موضوع را شامل بسازند تا مردم از حکمت های آن آگاه شوند.

4 : محققین، متفکرین، و اهل قلم در رابطه به تالیفات شان در این زمینه به زبان های ملی (فارسی و پشتو) توجه خاص نمایند چون منابع به این زبانها درین مورد خیلی به قلت دیده میشود.

بنده که براساس ملحوظات فوق، این موضوع را درساله مختصر (پایان نامه تحصیلی) ام شامل ساختم امیدوارم بر علاوه که ادای رسالت تحصیلی برای خودم میگردد، باعث استفاده و بهره گیری همه مسلمان کشور خاصتا روزه داران مسلمان گردد.

فهرست منابع

- 1- قرآنکریم
- 2- ابن ماجه، ابو عبدالله محمد ابن يزيد ابن ماجه القزويني. دار احياء الكتب العربيه السنه:
- 3- ابوداود شريف حافظ ابو داود سليمان بن اشعث سجستاني دارالكتب العلميه بيروت
- 4- الاجتهاد المقاصدي الاستاذ الدكتور نور الدين بن مختار الخادمي الناشر: دار ابن حزم
- 5- احياء علوم الدين لابي حامد محمد ن الغزالي المكتبه الحقانيه بشاور - باكستان .
- 6- الاحكام في اصول الاحكام سيف الدين آمدی دارالكتب العلميه بيروت.
- 7- اسرار الصوم وحكمه، عبدالحكيم عمری مطبوعه دار المآثر.
- 8 - اصول الشاشی لنظام الدين الشاشی المتوفى 3444 هـ. الناشر: مكتبه اسلاميه، كويته
- باكستان
- 9- اصول الفقه غزنوی غفور احمد ، مكتبه الهام احدي - كابل.
- 10- الانصاف في حكم الاعتكاف امام ابو الحسنات محمد عبدالحی اللكنوی الهندی مطبوعه : دار البشائر الاسلامی ، بيروت 1420 هـ ق
- 11- البحر الرایق شرح كنز الدقایق زين الدين ابن ابراهيم مشهور به ابن نجم مصري، مكتبه دار الاحيا والتراث الاسلامی .
- 12- بيهقي ابو الفضل محمد بن حسين بيهقي ، محل نشر: ايران
- 13- تفسير معارف القرآن عثمانی مفتی محمد شفيع، انتشارات شيخ الاسلام.
- 14- تقريب تحفة الاشراف بمعرفة الاطراف يوسف بن عبد الرحمن المزني، مكتبه بخاری مکه مكرمه.
- 15- الدر المختار، محمد امين مشهور به ابن عابدين ، دارالكتب العلميه بيروت .
- 16- ديوان حافظ شیرازی خواجه شمس الدين محمد بن بهاء الدين محمد حافظ 1396 هـ ش كتب خانه، شركت كتاب.
- 17- رد المحتار محمد امين مشهور به ابن عابدين ، دارالكتب العلميه بيروت .
- 18- روح الصيام ومعانيه، عبدالعزيز مصطفى كامل، مطبوعه الرياض.
- 19- السنن ترمذی ابو عيسى محمد بن عيسى الترمذی مكتبه رشيديه كويته باكستان
- 20 - السنن الكبرى، احمد بن الحسين، ابوبكر البيهقي. الناشر: دارالكتب العلميه، بيروت. ١٤٢٣ هـ ق.
- 21- شرح الممتع ابي عبدالله الامام احمد بن محمد بن حنبل رحمه الله. الناشر: دار ابن الجوزي 1422 هـ ق.
- 22- الصحيح البخاری، محمد بن اسمعيل البخاری مكتبه رشيديه كويته باكستان .
- 23- الصحيح المسلم، مسلم بن الحجاج نيشاپوري ، مطبوعه خالد احسان پبلشرز، لاهور باكستان.
- 24- صحيح ابن خزيمة سليمي ابو بكر محمد بن اسحاق ابن خزيمة، مكتبه الاسلام.
- 25- الفتوى الهنديه ، نظام الدين وجمع از علمای هند ، مطبوعه همراه نور
- 26- فتوا معاصره، وزارة شؤون الاسلاميه المصريه . الانترنت: islamic—

- 27- الفقه الاسلامى و ادلته لو هبه الزحيلي رحمه الله .
- 28- فقه اسلامى، مجيب الله ندوى ،انتشارات سيلاب پشاور سنه ۱۴۳۰ هـ ق.
- 29- فوائد واسرا الصوم محمد ابن مبارك ، مطبعه المجد.
- 30 - القاموس المحيط للعلامه اللغوى مجدالدين محمد بن يعقوب الفيروز آبادى مؤسسة الرسالة السنه 1403 هـ ق
- 31- القصد فى العبادة عبدالرحمن الرشيدان، اذاعة القرآن الكريم المملكة العربية .
- 32- القول البديع لابن حجرالعسقلانى رحمه الله .
- 33 - كتاب تخريج احاديث احياءالعلوم الدين / صفحه : 1599 المكتبه الشاملة الحديثه
- 34- كنز العمال علاءالدين على ابن عبدالملك المتوفى 675 هـ ق مطبعه احياءالتراث العربى.
- 35- كيميائى سعادت امام محمد غزالى مطبعه انتشارات علمى تهران 1375.
- 36- لسان العرب ابوالفضل جمال الدين محمد بن مكرم بن على بن منظور الانصارى رحمه الله. انتشارات دارالمعاشر.
- 37- المبسوط، محمد ابن احمد ابى سهيل السرخسى ، دارالمعرفه ، بيروت لبنان .
- 38- الموسوعة الفقهية. الشيخ علوى بن عبدالقادر السقاف. الناشر: موقع الدررالسنية .
- 39- مجلس شهر رمضان، محمد بن صالح العثيمين ، مكتبه موقع الاسلام ، مكه مكرمه التاريخ ۱۴۱۹ هـ
- 40- معارف الحديث نعمانى، مولانا محمد منظور نعمانى مكتبه دارالاشاعة. باكستان.
- 41- معجم الفاظ القرآن الكريم، عبدالسلام "هارون" مطبعه اللغة العربية .
- 42- معجم الكبير للطبرانى، ابو القاسم سليمان بن احمد بن ايوب متوفى سنه 360 هـ .
- 43- مقاييس اللغة، لاحمد بن فارس بن ذكرايا، الناشر: دارالفكر
- 44- الموطاء، امام مالك(رح) مترجم: طاهرلاوژده، موسسه انتشارات حسينى ۱۳۸۹.
- 45- نداءالريان فى فقه الصوم وفضل رمضان اثرعلمى سيد بن حسين العفانى كتب
- 46 - الوجيز فى اصول الفقه زيدان عبدالكريم مطبعه مستقبل - كابل افغانستان
- 47- الهداية لشيخ الاسلام برهان الدين ابو الحسن على ابن ابى بكر الفرغانى المتوفى سنه ۵۹۲ المكتبه شركة العلمية ملتان - باكستان .
- 48- نشانه انترنيتى: wwwislam web 2020/8/22
- 49- نشانه انترنيتى: www. Saaid. Net 2020/ 7/23
- 50- نشانه انترنيتى: www. Taand.com2020/8/17
- 51- نشانه انترنيتى: -www.eslah.com 2019/12/23

بخاطر دسترسى به متن كامل اين تحقيق مراجعه شود به:

پوهنتون سلام، كتابخانه مركزى چهار راهى گل سرخ، سرک كلوله پشته

و يا هم به ايميل آدرس ذيل تماس گرفته شود:

salamresearchcentre@salam.edu.af